

ОРГАНІЗАЦІЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ВИШІ ЯК УМОВА ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ

Розглядається проблема необхідності пошуку ефективних моделей навчання студентів із використанням інноваційних методів діяльності у виші. Розкривається сутність принципів інтерактивних методів навчання. Сформовані принципи, на основі яких обґрунтована система застосування нових форм і методів навчання студентів; побудований інструментарій визначення навчання в інтерактивному режимі. Запропонований алгоритм проведення заняття можна використовувати у процесі викладання інших дисциплін.

Ключові слова: нові форми і методи навчання студентів, інтерактивне навчання, аналіз конкретної ситуації, підвищення якості освіти.

Нині в Україні ведеться інтенсивний пошук і впровадження нових форм і методів навчання студентів. У зв'язку з цим одним із основних завдань, які повинен ставити перед собою сучасний викладач є: здійснення навчання з інтерактивному режимі; підвищення інтересу студентів до досліджуваної дисципліни; наближення навчального процесу до практики повсякденного життя, зокрема формування навичок комунікації, адаптація до швидкої зміни умов життя, соціалізація, підвищення психологічної стійкості до стресу, вироблення навичок урегулювання конфліктів тощо.

Освіта повинна стати цікавим і захоплюючим процесом, який сприяє особистісному і професійному зростанню людини, а не формальною чергою за отриманням диплома.

За останні роки тема використання інноваційних технологій у навчанні студентів вишів досить активно вивчається науковцями у різних сферах. Дискусія про суть технології навчання, яка триває в наш час, знайшла відображення у багатьох тлумаченнях. Одні дослідники (Дж. Брунер, П. Ке-нес-Комоський та ін.) ототожнюють технологію навчання із процесом комунікації. Інші (О. Малібог, Т. Сакамото, Ф. Янушкевич) в освітню технологію об'єднують засоби і процес навчання. Третя група учених (Д. Гасе, О. Богомолів та ін.) пропонує розглядати її з позиції наукової організації навчального процесу. Н. Тализіна вважає, що суть сучасної технології навчання полягає у визначенні раціональних способів досягнення поставленої мети. Навчальний процес вона розглядає як систему дій із планування, забезпечення й оцінювання процесу навчання. Г. Селевко вважає, що будь-яка освітня технологія має задовольняти певні критерії: кон-цептуальність, системність, керованість, ефективність, відтворюваність. В Україні технологія освіти розробляється саме з позиції системного підходу (С. Сисоєва, О. Пехота, П. Олійник, А. Кіктенко, О. Любарська, А. Нісімчук та ін.), який є перспективним і науково обґрунтованим.

Активізація сучасного інноваційного руху в Україні сприяє становленню авторських шкіл інноваційного типу (М. Гузика, О. Захаренка, А. Сологуба, М. Чумарної та ін.), діяльність яких спрямована на формування якісно нових, альтернативних концепцій і педагогічних систем¹.

Необхідність запровадження інноваційної діяльності в українських вишах передбачена Законом України "Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні, а також Державною програмою прогнозування науково-технологічного та інноваційного розвитку³.

На жаль, ці надзвичайно важливі документи виконуються не кращим чином, тому інноваційність вищої освіти сьогодні в Україні ще не набула достатнього рівня ефективності, що є результатом певної непослідовності та низької ефективності державної освітньо-наукової та інноваційної політики. Українська вища школа дедалі більше схиляється до підготовки користувачів, а не генераторів нових знань, нових технологій, фахівців для забезпечення

потреб інноваційного розвитку держави. Тому є нагальна потреба у пошуку саме інтерактивних методів навчання.

Метою пропонованої статті є розробка методологічного підходу до організації та проведення інтерактивного заняття у формі аналізу конкретної ситуації.

Методикою дослідження обрано моделювання конкретної зовнішньополітичної ситуації та створення умов для її аналізу; розкриття сутності компетентностей через формалізацію результатів проведеного аналізу.

У контексті "класичної" освіти викладач надає інформацію, а студент її отримує. У цьому випадку процес навчання пасивний, викладач виступає основною дійовою особою і керує ходом заняття, а студентам відводиться роль пасивних слухачів.

Їй протистоїть активна методика викладання, при застосуванні якої студенти виступають, відповідно, активними учасниками навчання, а викладач перебуває у процесі постійної комунікації з ними.

І найбільш ефективними є інтерактивні методики, у разі застосування їх взаємодія студентів відбувається не тільки з викладачем, але й один з одним, активність студентів у процесі навчання домінує.

Завдання, які ставлять перед собою інтерактивні методи навчання:

- пробудження інтересу у студентів до дисципліни і самоосвіти;
- формування у студентів власної думки та вміння відстоювати свої позиції;
- формування соціальних і професійних навичок;
- ефективне засвоєння матеріалу, що викладається;
- самостійний пошук студентами шляхів та варіантів вирішення поставлених завдань, а також обґрунтування прийнятого рішення;
- встановлення активної взаємодії між студентами, навчання роботи в команді;
- формування рівня усвідомленої компетентності студента.

Все це досягається за рахунок проведення практичних занять інноваційного типу: диспутів, тренінгів, ділових та рольових ігор, мозкових штурмів, організація аналізу конкретних ситуацій, ситуаційного аналізу, самостійного слідування, майстер-класів, круглих столів, тобто всього, що можна назвати інтерактивними методами.

Інтерактивне заняття будується за певним алгоритмом роботи з дотриманням таких правил:

- викладач виступає у ролі модератора, він задає тон дискусії, забезпечує спільну роботу та взаємодію студентів один з одним;
- кожен з учасників заняття має право висловити власну думку з будь-якого питання, що обговорюється;
- кожен з учасників заняття має право на критику, але повинен дотримуватися такого принципу: критиці піддається не особистість, а висловлені нею ідеї;
- у кінці заняття більшістю ухвалюється заключний документ, з фіксацією окремих думок учасників обговорення, якщо такі є.

Інтерактивне заняття має певний алгоритм. Як приклад наведемо семінарське заняття з дисципліни "Зовнішня політика України", аналіз конкретної ситуації: "Проблема надання США летальної зброї Україні" у межах навчальної теми "Українсько-американські відносини".

Аналіз конкретної ситуації, в основі якої лежить певна проблема, відрізняється від традиційних методів навчання тим, що практичних навичок студенти набувають у процесі аналізу реальних прикладів із дипломатичної діяльності. На основі цього відбувається дискусія, що сприяє вирішенню важливої ситуаційної проблеми.

Спираючись на індуктивний і дедуктивний методи вирішення різноманітних складних ситуацій, він створює вигідні умови для набуття і розвитку вмінь аналізувати та ухвалювати обґрунтовані рішення в різних сферах дипломатичної діяльності.

Ефективності цього методу сприяє тісний зв'язок теорії із практикою з урахуванням досвіду студентів щодо обговорення ними реальних ситуацій, які можуть виникати в їхній майбутній практичній діяльності. Завдяки цьому виникають сприятливі умови для розгляду в широкому контексті і за короткий час різноманітних, іноді дуже важких і складних проблем практичного характеру.

Цей метод дає можливість порушувати будь-які проблеми, що впливають із ситуаційного опису. Тому він полегшує організацію змістовних емоційних дискусій, мета яких — вироблення обґрунтованого плану діяльності та прийняття відповідного рішення. Вивільняючи творче мислення під час всебічного аналізу конкретної ситуації, цей метод спонукає студентів до творчої дії та колективного самовдосконалення⁴.

Необхідність ухвалення обґрунтованого рішення вимагає від студентів виконання таких дій:

- віднайдення серед великої кількості різноманітної та суперечливої інформації необхідної проблеми, виокремлення її та чітке формулювання;
- виявлення серед багатьох чинників тих, що суттєво впливають на означену проблему;
- розгляд та аналіз впливу цих чинників на об'єктивний стан явища, яке вивчається;
- опрацювання альтернативних варіантів вирішення проблеми та їх оцінка;
- аналіз і порівняння всіх альтернативних варіантів, вибір найбільш оптимальний серед них;
- ухвалення рішення проблеми та формулювання рекомендацій для його реалізації;
- планування контрольних дій щодо реалізації ухваленого рішення та його результатів⁵.

Залежно від дидактичної мети можна провести заняття, застосовуючи § такі *різновиди методу аналізу конкретної ситуації*:

- розв'язання ситуаційних задач — метод аналізу;
- розбір інцидентів (явищ) — метод інцидентів;
- розбір конфліктів — метод конфліктів.

Алгоритм проведення занять із застосуванням методу конкретних і ситуацій

Вступна частина:

- підготовка (підбір ситуації викладачем);
- усний опис ситуації студентам для ознайомлення з його змістом удома;
- аналіз опису ситуації студентами у позааудиторний час.

Етап 1:

- пояснення суті методу ситуації студентам;
- дискусія з приводу описаної проблеми відповідно до суті питань.

Етап 2:

- вибір спільного розв'язання або приблизного вирішення;
- вибір остаточного розв'язання або вирішення проблеми.

Етап 3:

- підбиття підсумків;
- оцінка діяльності студентів.

Аналіз ситуації "Проблема надання США летальної зброї Україні" в межах навчальної теми "Українсько-американські відносини" із дисципліни "Зовнішня політика України".

Українсько-російська війна, яку розв'язало керівництво Російської Федерації на Донбасі, зумовлює необхідність створення Україною потужних, озброєних сучасною військовою технікою, збройних сил. В Україні через певні причини військо не має такого озброєння. Натомість РФ поставляє на Донбас, у райони військового протистояння, модернову військову техніку, що дає перевагу російським військам та сепаратистам порівняно з українською армією. Вихід з цієї ситуації українське керівництво бачить у наданні нам США, іншими західними країнами летальної зброї.

Вперше про домовленості щодо поставок в Україну високоточної зброї Президент України Петро Порошенко повідомив після переговорів, що відбулися на саміті НАТО в Ньюпорті, у вересні минулого року. Йдеться про спеціальний вид боєприпасів, ракет і снарядів, які мають електронні

прилади наведення, що дозволяє потрапляти в ціль з відхиленням у кілька сантиметрів, вести вогонь серед житлової забудови, точково вражати військову техніку та озброєння, координати яких задаються за допомогою космічної розвідки. А головне — широке застосування керованого озброєння, крім суттєвого підвищення ефективності вогневих ударів, також сприяє зниженню рівня випадкових втрат серед мирного населення. І аким чином, наявність у нашої армії високоточної зброї може стати переломним моментом у боротьбі з російськими агресорами на Донбасі, не тільки у військовому аспекті, а й інформаційному. Не дарма ще в листопаді 2014 року МЗС Росії висловлювало з цього приводу занепокоєння, заявивши вустах свого офіційного представника Олександра Лукашевича про те, що поставки летальної зброї в Україну із США "можуть серйозно вплинути на розстановку сил у регіоні". §

Однак, Президент США Барак Обама досі вагається з вирішенням цього питання. З іншого боку, в Сполучених Штатах досить багато впливових політиків, які виступають за надання Україні летальної зброї. Серед них найбільш послідовним та настирливим є голова комітету Сенату США з питань збройних сил Джон Маккейн. ^

Потрібно зазначити, що на Обаму здійснюють тиск і керівники низки її західних країн, перш за все Німеччини та Франції, з метою не допустити ч надання Україні летальної зброї.

Тому під час проведення заняття спочатку пропонується з'ясувати, що таке летальна зброя, а також визначити кількісні та якісні характеристики російських та сепаратистських збройних угруповань. Відповідно треба визначити кількість летальної зброї, яку потрібно надати Україні для забезпечення обороноздатності країни, показати, які політичні сили в США виступають за надання Україні летальної зброї, навести аргументи, які вони використовують, для того щоб переконати президента США в необхідності здійснення цього кроку. Висвітлити позицію керівництва західних країн, які виступають проти надання Україні летальної зброї, а також розглянути їх аргументи. Вказати, які західні країни виступають за надання Україні летальної зброї, а також навести їх аргументацію з цього приводу. Виробити рекомендації керівництву України, зокрема Міністерству закордонних справ щодо активізації зусиль, спрямованих на забезпечення Збройних сил України новітньою летальною зброєю.

Алгоритм роботи:

- ознайомити аудиторію з навчальним матеріалом до цієї теми;
- розподілити ролі учасників дискусії;
- методом мозкової атаки визначити загальні проблеми;
- вибрати з масиву рішень найбільш оптимальні шляхом ранжирування;
- зробити узагальнювальні висновки та підготувати тексти петицій.

Хід роботи

Для ознайомлення студентів із ситуацією за тиждень до заняття викладач пропонує студентам 27 матеріалів з інтернет-мережі, які дають можливість якісно підготуватися до виступів.

Пропонуємо такий алгоритм проведення заняття

Доповідачі коротко розкривають суть питань, що обговорюється, називають проблеми і пропонують розглянути конкретні ситуації. Теми для обговорення:

- 1) що таке летальна зброя?
- 2) кількісні та якісні характеристики російських та сепаратистських збройних угруповань;
- 3) яку кількість летальної зброї треба поставити в Україну для забезпечення обороноздатності країни?
- 4) які політичні сили та політики в США виступають за надання Україні летальної зброї? Навести аргументи, які вони використовують для того, щоб переконати Барака Обаму в необхідності здійснення цього кроку;
- 5) висвітлити позицію керівництва західних країн, які виступають проти надання

Україні летальної зброї, а також розглянути їх аргументацію (окремо для Великої Британії, Франції, Німеччини);

б) назвати європейські країни, які виступають за надання Україні летальної зброї, а також навести їх аргументацію з цього приводу (окремо для Польщі та Литви);

7) які рекомендації можна запропонувати керівництву України, зокрема МЗС щодо активізації зусиль для забезпечення збройних сил України летальною зброєю?

Таким чином у дискусії братимуть участь усі присутні студенти.

Висновки

Практика проведення занять за методикою аналіз конкретної ситуації показала, що студенти значно активніше беруть участь у їх підготовці, краще засвоюють тему, запропоновану для вивчення, набувають навички практичної роботи. Тому подальше вивчення інтерактивних методів навчання є сьогодні актуальним завданням для української вищої школи. У цьому контексті значний інтерес становлять розвідки імітаційних неігрових методів навчання, основними різновидами яких є мозкова атака, "круглий" стіл, групова дискусія, розбір інцидентів (явищ), методи "лабіринту дій", послідовних ситуацій тощо.

Список використаних джерел:

1. Інновації у вищій освіті: проблеми, досвід, перспективи / за ред. П.Ю. Сауха. — Житомир : Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, 2011. — 444 с.

2. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні : Закон України від 08.09.2011 № 3715-УІ, зі змінами і доповненнями, внесеними Законом України від 16.10.2012 № 5460-УІ [Ел. ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/3715-17>.

3. Про затвердження Державної програми прогнозування науково-технологічного розвитку на 2008—2012 роки : Постанова Кабінету Міністрів України від 11.09.2007 № 111 [Ел. ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/118-2007-%D0%BF>.

4. Педагогіка: становлення, предмет, основні категорії [Ел. ресурс]. — Режим доступу: [http://mir.zavantag.com/kultura\(игра/17506/index.html?page=23](http://mir.zavantag.com/kultura(игра/17506/index.html?page=23).

5. Britto M. University of Wisconsin-Milwaukee / Marwin Britto // Library Student Journal. - Milwaukee, Wisconsin, United States, 2012.

Dmitro Tkach. *Approaches of Innovation Activity at the HEI as a Condition for Education Quality Improvement.*

Issue: The need to find effective models of student learning using innovative activity methods at the HEI. Objective: To reveal the essence of the principles of interactive teaching methods. Results: The principles on which the students of the using of new forms and methods of students teaching are reasoned, were formed; the tools for training definition in online mode were constructed. Practical significance: The algorithm of classes3 conduction could be also used in the teaching of other subjects/

Дмитрий Ткач. *Подходы к организации инновационной деятельности в вузе как условие повышения качества образования*

Рассматривается проблема необходимости поиска эффективных моделей обучения студентов с использованием инновационных методов деятельности в вузе. Раскрывается сущность принципов интерактивных методов обучения, сформированные принципы, на основе которых обоснована система применения новых форм и методов обучения студентов; построен инструментальный алгоритм определения обучения в интерактивном режиме. Предложенный алгоритм проведения занятия можно использовать в процессе преподавания других дисциплин

